

Näringsutskottets betänkande 2019/20:NU6

Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör Almis uppdrag om kvinnors företagande. Enligt utskottet bör regeringen vidta åtgärder för att säkerställa en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Betänkandet innehåller en reservation (V).

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2018/19:123 Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet.

Fyra yrkanden i tre följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet	5
Skrivelsen.....	5
Motionerna	7
Utskottets ställningstagande.....	8
Reservationer	10
Almis uppdrag om kvinnors företagande, punkt 2 (V)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Skrivelsen.....	12
Följdmotionerna	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2018/19:123 till handlingarna.

2. Almis uppdrag om kvinnors företagande

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om Almis redovisning av hur låneverksamheten når kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:53 av Camilla Brodin m.fl. (KD) och

2019/20:56 av Lars Hjalmered m.fl. (M) samt

avslår motion

2019/20:29 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Reservation (V)

Stockholm den 15 oktober 2019

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjalmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjalmered (M), Helene Hellmark Knutsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Lorentz Tovatt (MP), Peter Helander (C), Patrik Engström (S), Ann-Sofie Lifvenhage (M), Lorena Delgado Varas (V) och Niels Paarup-Petersen (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2018/19:123 Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet och tre motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Den 28 maj 2019 informerade riksrevisor Helena Lindberg med medarbetare utskottet om den aktuella granskningen.

Bakgrund

Riksrevisionen överlämnade enligt 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet den 28 februari 2019 granskningsrapporten Jämställdhet i Almis låneverksamhet – otydlig styrning och återrapporering (RiR 2019:7) till riksdagen.

Riksrevisionen har granskat om regeringens och Almi Företagspartner AB:s (Almi) arbete med Almis uppdrag om kvinnors företagande bidrar till att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet om ekonomisk jämställdhet. Rapporten innehåller slutsatser och rekommendationer som avser regeringen och Almi.

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport till regeringen den 28 februari 2019. Regeringen överlämnade därefter skrivelsen Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet till riksdagen den 13 juni 2019.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen har gjort i rapporten Jämställdhet i Almis låneverksamhet – otydlig styrning och återrapporering.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att Almi strävar efter att utföra uppdraget om kvinnors företagande på ett samstämmigt och konsekvent sätt, men att det råder otydligheter i regeringens styrning och i Almis återrapporering till regeringen.

Regeringen planerar en översyn av Almis uppdragsmål, vilket även kan påverka bolagets återrapporeringskrav, och avser att ta fasta på Riksrevisionens iakttagelser i det arbetet.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor, i syfte att skapa tillräckliga beslutsunderlag inför fortsatta reformer på området. Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden och lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför reservationen (V).

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat om regeringens och Almis arbete med Almis uppdrag om kvinnors företagande bidrar till att uppfylla det jämställdhetspolitiska delmålet om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva företag. Granskningen har redovisats i rapporten Jämställdhet i Almis låneverksamhet – tydlig styrning och återrapportering (RiR 2019:7). Syftet med Riksrevisionens granskning var att bedöma om regeringens och Almis arbete med Almis uppdrag om kvinnors företagande bidrar till att uppfylla det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet. Granskningen är avgränsad till Almis låneverksamhet under åren 2013–2017. Almis låneverksamhet utförs av bolagets 16 regionala dotterbolag.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att

- låta analysera behoven av marknadskompletterande lån utifrån ett jämställdhetsperspektiv, i syfte att kunna förtydliga principerna för Almis uppdrag om kvinnors företagande
- överväga en omformulering av Almis uppdragsmål så att det bättre avspeglar de jämställdhetspolitiska målen
- efterfråga mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor. Redovisningen bör spegla regionala variationer i Almis verksamhet, visa hur Almi gått tillväga för att ta fram information om könsfördelning, och särskilja Almis prestation när det gäller uppdraget om kvinnors företagande inom lån, rådgivning och riskkapital.

Vidare rekommenderar Riksrevisionen Almi att säkerställa att redovisningen av verksamheten är tydlig och konsekvent i fråga om hur könsfördelningen i låneverksamheten mäts.

Regeringens bedömning

I skrivelsen uppger regeringen att ett viktigt arbetsområde för Almi är insatser för att främja kvinnors företagande. Vidare delar regeringen Riksrevisionens uppfattning att tydliga mål ger bättre möjligheter att följa upp och vid behov styra verksamheten i bolagen med statligt ägande. Delmålet om kvinnors lika möjligheter att starta och driva företag bör därför beaktas i Almis uppdragsmål, vilket utifrån regeringens tolkning av uppdraget också är fallet. Regeringen anger att uppföljning av uppdragsmålen sker löpande och utgör en stående punkt vid de regelbundna ägardialogerna mellan företrädare för regeringen och bolagets styrelseordförande och verkställande direktör. Regeringen genomför också en löpande översyn av bolagens mål och planerar en sådan översyn för Almi inom det närmaste året.

Riksrevisionen anger att det inte är explicit angivet i ägaranvisningen hur uppdraget om kvinnors företagande ska utföras eller på vilka grunder som Almi ska tilldela lån. Regeringen konstaterar att en sådan uppdelning av ansvar är i linje med hur bolag med statligt ägande i regel ska styras.

Vad gäller Riksrevisionens konstaterande om att Almis marknadskompletterande roll är otydlig anger regeringen att Almis marknadskompletterande roll ska ses ur ett finansiellt perspektiv. Det vill säga att Almis verksamhet ska riktas mot företagare och företag som inte får sitt behov av finansiering tillgodosatt av marknadens privata aktörer. På så sätt anser regeringen att Almis verksamhet bidrar till kvinnors lika möjligheter att starta och driva företag.

När det gäller Riksrevisionens iakttagelse om att det finns brister i Almis åiterrapportering av uppdraget till ägaren noterar regeringen i skrivelsen att det i Almis ägaranvisning finns mål för bolaget om att följa andelen kvinnor som tar del av Almis insatser. Almi redovisar måluppfyllelsen på aggregerad nivå i koncernens årsredovisning. Det är regeringens uppfattning att nedbrytning och uppföljning på regional nivå och dotterbolagsnivå av de mål som har satts för Almi koncernen är ett ansvar för moderbolagets styrelse. Regeringen bedömer att information med sådan detaljeringsgrad som Riksrevisionen avser inte är ändamålsenlig för regeringens styrning av Almi.

Regeringens åtgärder

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att låta analysera behoven av marknadskompletterande lån utifrån ett jämställdhetsperspektiv, i syfte att kunna förtydliga principerna för Almis uppdrag om kvinnors företagande. Riksrevisionen rekommenderar vidare regeringen att överväga en omformulering av Almis uppdragsmål så att det bättre avspeglar de

jämställdhetspolitiska målen, samt efterfråga ytterligare detaljerad information om aktiviteter riktade mot kvinnor.

I skrivelsen konstaterar regeringen att den har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta bolagen med statligt ägande så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. För att säkerställa en aktiv och professionell förvaltning av statens tillgångar i form av aktierna i bolagen med statligt ägande, har Regeringskansliet utvecklat ett antal verktyg och processer för sitt arbete, vilka regeringen avser att även fortsättningsvis kontinuerligt utvärdera och förbättra.

Regeringen avser att göra en översyn av Almis uppdragsmål och kommer inom ramen för det arbetet att beakta Riksrevisionens rekommendationer att överväga en omformulering av Almis uppdragsmål med hänsyn till de jämställdhetspolitiska målen, samt att efterfråga en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor. Parallellt med det arbetet avser regeringen att inhämta underlag och analyser från t.ex. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Tillväxtverket och Almi när det gäller behov av marknadskompleterande finansiering hos företag som ägs eller leds av kvinnor.

Riksrevisionen rekommenderar slutligen Almi att säkerställa att redovisningen av verksamheten är tydlig och konsekvent i fråga om hur könsfördelningen i låneverksamheten mäts. När det gäller rekommendationen till Almi anger regeringen i skrivelsen att Almis mål är att andelen företagare som är kvinnor bland kunder och portföljbolag ska vara högre än motsvarande andel i den svenska företagsstocken och i nystartade företag. Mätningen görs med hjälp av Statistiska centralbyrån. Vidare konstaterar regeringen att Riksrevisionens granskning är avgränsad till Almis låneverksamhet under åren 2013–2017. I skrivelsen uppges att Almi under 2018 har bytt mätmetod för att mäta andelen företagare som är kvinnor, vilket framgår av årsredovisningen för 2018. Mätningen genomförs nu genom att kön endast fastställs för den högst rankade företagsledaren, oftast verkställande direktören. Tidigare avsåg mätningen för delar av kund- och portföljföretagen även förekomsten av kvinnor inom ledning och grundarteam. Regeringen ser positivt på denna förändring i mätmetod och den ökade tydlighet den innebär.

Regeringen anser med detta att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:56 av Lars Hjalmered m.fl. (M) anförs att allt fler kvinnor väljer att starta och driva företag, vilket innebär att fler idéer tillvaratas. Vidare anför motionärerna att det är rimligt och önskvärt att öka andelen kvinnor som driver företag. Motionärerna anser därför att riksdagen bör uppmana regeringen att säkerställa en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor, i syfte att skapa tillräckliga beslutsunderlag inför fortsatta reformer.

I kommittémotion 2019/20:29 anför Lorena Delgado Varas m.fl. (V) att statliga främjande insatser ska vara tillgängliga på likvärdiga villkor och att de statliga aktörerna ska kunna garantera detta. Motionärerna menar att det krävs tydliga åtgärder för att hantera den övergripande problematiken som Riksrevisionen uppmärksammar och att regeringens intygande om att ägaranvisningen ska ses över inte räcker. Motionärerna anser därför att riksdagen bör tillkännage för regeringen att Almis uppdragsmål bör omformuleras så att det bättre avspeglar de jämställdhetspolitiska målen (yrkande 1). Vidare bör riksdagen tillkännage för regeringen att den bör uppdra åt Almi att skapa en jämställdhetsplan, med tydliga mål och måluppföljningar, som ska harmoniseras i hela organisationen (yrkande 2).

I kommittémotion 2019/20:53 av Camilla Brodin m.fl. (KD) anføres att allt fler kvinnor väljer att starta och driva företag, vilket innebär att fler idéer tillvaratas. Vidare anför motionärerna att det är rimligt och önskvärt att öka andelen kvinnor som driver företag. Motionärerna efterfrågar därför ett tillkännagivande till regeringen om en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor, i syfte att skapa tillräckliga beslutsunderlag inför fortsatta reformer.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under rubrikerna Skrivelsen och Almis uppdrag om kvinnors företagande.

Skrivelsen

Regeringen överlämnade skrivelsen Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet till riksdagen i juni 2019. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning och vilka åtgärder den avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Utskottet vill framhålla att regeringens skrivelse och Riksrevisionens granskningsrapport är viktiga underlag för att riksdagen ska kunna följa och utvärdera olika näringspolitiska insatser.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Almis uppdrag om kvinnors företagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla betydelsen av att statens företagsfrämjande insatser har en marknadskompletterande roll. Vidare är det utskottets uppfattning att det är viktigt att fler kvinnor startar och driver företag. Almi har i uppdrag att främja kvinnors företagande. När det gäller Almis låneverksamhet ska andelen företagare som är kvinnor bland kunder och portföljbolag vara högre än motsvarande andel i den svenska företagsstocken och i nystartade företag. Riksrevisionens granskning visar på de

brister som funnits i såväl regeringens styrning av Almi som Almis redovisning av resultatet av låneverksamheten.

Utskottet välkomnar de åtgärder som regeringen presenterar i skrivelsen med anledning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Utskottet konstaterar att regeringen avser att göra en översyn av Almis uppdragsmål och inom ramen för det arbetet överväga en omformulering av Almis uppdragsmål med hänsyn till de jämställdhetspolitiska målen och efterfråga en mer detaljerad redovisning från Almi när det gäller hur verksamheten når målen. Utskottet kan samtidigt konstatera att mätningar av det slag Almi tar fram när det gäller hur låneverksamheten når kvinnor utgör ett viktigt underlag för att nödvändiga och fortsatta reformer inom näringspolitiken ska kunna identifieras och genomföras. För att säkerställa att framtida mätningar håller hög kvalitet och ger en rättvisande bild menar utskottet att riksdagen bör understryka betydelsen av en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor.

Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen genom ett tillkännagivande bör tydliggöra för regeringen att den bör vidta åtgärder för att säkerställa en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor, i syfte att skapa tillräckliga beslutsunderlag inför fortsatta reformer på området. Därmed blir motionerna 2019/20:53 (KD) och 2019/20:56 (M) tillgodosedda och tillstyrks.

När det gäller motion 2019/20:29 (V) där motionärerna förordar tillkännagivanden om både ett omformulerat uppdragsmål och en jämställdhetsplan för Almi kan utskottet notera att regeringen har för avsikt att göra en översyn av Almis uppdragsmål. Det är även utskottets uppfattning att det är upp till regeringen att inom ramen för översynen avgöra om huruvida Almi bör ta fram en jämställdhetsplan. Riksdagen bör därför avslå den sistnämnda motionen.

Reservationer

Almis uppdrag om kvinnors företagande, punkt 2 (V)

av Lorena Delgado Varas (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:29 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2019/20:53 av Camilla Brodin m.fl. (KD) och

2019/20:56 av Lars Hjalmered m.fl. (M).

Ställningstagande

I granskningen av jämställdhet i Almis låneverksamhet lyfter Riksrevisionen fram brister i Almis arbete med jämställdhet. Bland annat anger Riksrevisionen att det är oklart om uppdragsformuleringen i Almis ägaranvisning i tillräcklig omfattning beaktar de jämställdhetspolitiska målen, och att Almis rapportering och statistik i fråga om låneverksamheten är otydlig och inkonsekvent. Regeringen planerar för en översyn av Almis uppdragsmål inom det närmaste året och avser att inom ramen för det arbetet beakta Riksrevisionens rekommendationer.

Det är enligt min uppfattning anmärkningsvärt att de problem som Riksrevisionen lyfter fram i sin granskningsrapport kunnat uppkomma och fortgå fram till 2017. Det är nödvändigt att det finns tillförlitlig statistik på hur stor andel av Almis låneverksamhet som går till kvinnors företagande för att dokumentera de faktiska orättvisor som i dag förekommer. Underlaget är också viktigt för att kunna genomföra insatser mot systematiska problem som gör att färre kvinnor än män i dag driver små eller medelstora företag. Jag anser därför att när det nu finns tecken på att en mindre andel medel gått till kvinnors företagande än vad som tidigare angetts måste detta hanteras skyndsamt. Statliga främjandeinsatser ska vara tillgängliga på likvärdiga villkor och detta ska kunna garanteras av de statliga aktörerna.

I enlighet med vad som framhålls i motion 2019/20:29 (V) anser jag att det krävs tydliga åtgärder för att hantera den övergripande problematik som Riksrevisionen uppmärksammar och att det inte räcker med regeringens intygande om att ägaranvisningen ska ses över det närmaste året. Jag menar att ett statligt företag tydligt ska beakta de jämställdhetspolitiska målen och att den problematik som uppstått i samband med Almis återrapportering inte ens

ska få uppkomma. Riksdagen bör därför tydliggöra för regeringen att den bör omformulera Almis uppdragsmål så att det bättre avspeglar de jämställdhetspolitiska målen. Jag menar även att ett statligt bolag bör ha tydliga och uppföljbara mål. Regeringen bör därför också uppdra åt Almi att skapa en jämställdhetsplan, med tydliga mål och måluppföljningar, som ska harmoniseras i hela organisationen.

Med ett sådant tillkännagivande från riksdagen blir motion 2019/20:29 (V) tillgodosedd och tillstyrks således. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2018/19:123 Riksrevisionens rapport om jämställdhet i Almis låneverksamhet.

Följdmotionerna

2019/20:29 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör omformulera Almis uppdragsmål så att det bättre avspeglar de jämställdhetspolitiska målen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Almi att skapa en jämställdhetsplan, med tydliga mål och måluppföljningar, som ska harmoniseras i hela organisationen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:53 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:56 av Lars Hjärmered m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa en mer detaljerad redovisning från Almi av hur verksamheten når kvinnor och tillkännager detta för regeringen.